

Millä kielen keinoilla tekstistä saa sujuvaa?

Sisältö

- Tekstin sidosteisuus
- Tekstiä yhtenäistäviä tekijöitä
- Sidossanat
- Metateksti
- Sidossana vs. metateksti



[This Photo](#) by Unknown Author is licensed under [CC BY-NC](#)

Tekstin sidosteisuus eli koheesio

Tekstin sidosteisuudella tarkoitetaan

- kielen keinoin luotua yhtenäisyyttä tekstissä
- niitä tekijöitä, joiden asioista teksti pysyy koossa ja ehjänä
- peräkkäisten sanojen, irrallisten virkkeiden ja tekstikappaleiden liittämistä toisiinsa, niin että tekstistä syntyy sujuva kokonaisuus.

Mitä vähemmän lukija tietää tekstistä, sitä enemmän tekstissä on annettava lukemista helpottavia apukeinoja.

- Sidosteisuuden puute heikentää tekstin ymmärrettävyyttä.

Tekstiä yhtenäistäviä tekijöitä

Sidosteinen eli yhtenäinen teksti on

- yhtenäistä asiasisällöltään, rakenteeltaan ja kieliasultaan
 - laadittu tekstilajin piirteitä vaalien, esim. opinnäytetyöraportti
 - mietitty kokonaisuus, jolloin teksti on jäsennetty pää- ja alalukuihin sekä tekstikappaleisiin (ks. video [Miten teksti rakennetaan?](#)).
-
- **Yhtenäinen sanasto** läpi tekstin tekee tekstin tutuksi lukijalle ja edistää ymmärtämistä. Esimerkiksi keskeisistä käsitteistä kannattaa käyttää samaa termiä.
 - **Tekstiä sitovien pronomien** tulee viitata täsmällisesti haluttuihin asioihin (ks. [viittaussuhteet](#)).
 - **Sidossanoja** käytetään asioiden välisten suhteiden osoittamiseen.
 - **Metatekstillä** ohjataan lukijaa ymmärtämään tekstiä.

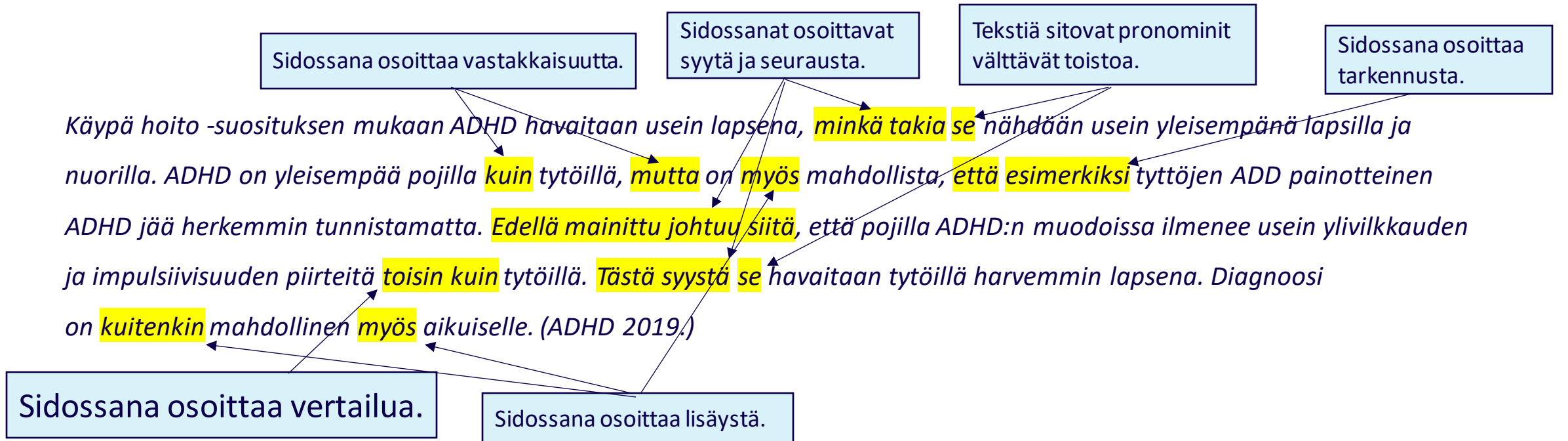
Sidossanat

Juonta voidaan rakentaa sidossanojen avulla, joilla voidaan osoittaa

- aikaa ja järjestystä → *aluksi, ensinnäkin, toiseksi, lopuksi...*
- lisäystä → *ja, lisäksi, myös, tämän ohella...*
- vastakkaisuutta → *mutta, toisaalta, sen sijaan, päinvastoin, kuin...*
- syytä ja seurausta → *koska, tästä syystä, tästä seuraa, niinpä...*
- vertailua → *toisin kuin, samoin kuin, pikemminkin...*
- tarkennusta → *muun muassa, esimerkiksi, itse asiassa, eli...*
- toistoa ja tiivistystä → *kuten edellä kävi ilmi, toisin sanoen, siis...*
- tähdennystä. → *On selvää / kiinnostavaa / huomattavaa, että...*

Esimerkki

Sidossanat osoittavat asioiden välisiä suhteita.



Metateksti

- Tekstiä voidaan sidostaa ja johdattaa eteenpäin metatekstin avulla.
- Tekstissä kappaleet, virkkeet ja lauseet on kytketty toisiinsa tarkoituksen mukaisella tavalla, jolloin lukijan on helppo seurata tekstin kulkua. Metatekstin avulla lukijaa siis ohjataan ja johdatetaan ymmärtämään kyseistä tekstiä, eli lukijalle annetaan ns. lukuvihjeitä.
- Metatekstin avulla tehdään myös kirjoittajan oma ajattelu näkyväksi.

Esim.

Osoitetaan tekstin etenemistä ja siirtymistä asiasta toiseen: *Seuraavaksi määritellään - - .*

Ilmaistetaan suhtautumista: *Mielenkiintoista ilmiössä on se, että - - .*

Ilmaistetaan lähteiden käytöstä: *Kuula (2018) väittää / toteaa / arvelee, että - - .*

Kerrotaan visuaalisen havainnoinnin käytöstä: *Kuviossa 2 on esitettyinä - - .*

Metateksti ilmaisee etenemistä ja suhtautumista

Esimerkki: essee

Ensimmäisessä virkkeessä on jäsentävää metatekstiä, joka johdattaa ja kertoo esseen rakenteesta.

Käsittelen tässä esseessä akateemista kirjoittamista osana opiskelijan harjoiteltavia taitoja. Kniivilä, Lindblom-Ylänne ja Mäntynen (2017, 17) näkevät kirjoittamisen tärkeänä osana tiedeyhteisössä toimimista. Akateeminen lukeminen ja kirjoittaminen mahdollistavat vuorovaikutuksen sekä omassa tiedeyhteisössä että myös muiden alojen välillä (Kniivilä ym. 2017, 17; Vilka 2020, 19). Opiskelijat pääsevät opinnoissaan jo osaksi omaa tiedeyhteisöään, joten akateemisen kirjoittamisen harjoittaminen on tärkeässä roolissa opintojen aikana. Vaikka kirjoittamista pidetään tiedeyhteisössä välttämättömänä taitona, se ei tee siitä vielä helppoa (Kniivilä ym. 2017, 17). Vilka (2020, 19) määrittelee kirjoittamisen sisältävän paitsi tiedon välittämistä myös oman paikan etsimistä yhteisössä. Sekä Kniivilä ja muut (2017, 17) että Vilka (2020, 19) toteavat myös luovan ajattelun ja itseilmaisun olevan osa kirjoittamista. Kirjoittaminen ei näytä olevan kovin yksiselitteinen taito, vaan se pitää sisällään useita ulottuvuuksia.

Metateksti ilmaisee etenemistä ja suhtautumista

Esimerkki: essee

Ensimmäisessä virkkeessä on jäsentävää metatekstiä, joka johdattaa ja kertoo esseiden rakenteesta.

Käsittelen tässä esseessä akateemista kirjoittamista osana opiskelijan harjoiteltavia taitoja ja Mäntynen (2017, 17) näkevät kirjoittamisen tärkeänä osana tiedeyhteisössä toimimista. Kirjoittaminen mahdollistavat vuorovaikutuksen sekä omassa tiedeyhteisössä että myös muissa yhteisöissä (Mäntynen 2017, 17; Vilkka 2020, 19). Opiskelijat pääsevät opinnoissaan jo osaksi omaa tiedeyhteisöään, joten akateemisen kirjoittamisen harjoittaminen on tärkeässä roolissa opintojen aikana. Vaikka kirjoittamista pidetään tiedeyhteisössä välttämättömänä taitona, se ei tee siitä vielä helppoa (Kniivilä ym. 2017, 17). Vilkka (2020, 19) määrittelee kirjoittamisen sisältävän paitsi tiedon välittämistä myös oman paikan etsimistä yhteisössä. Sekä Kniivilä ja muut (2017, 17) että Vilkka (2020, 19) toteavat myös luovan ajattelun ja itseilmaisun olevan osa kirjoittamista. Kirjoittaminen ei näytä olevan kovin yksiselitteinen taito, vaan se pitää sisällään useita ulottuvuuksia.

Kokoava metateksti kappaleen välissä sitoo aiemmin esitettyä asiaa yhteen tulevan kanssa.

Metateksti ilmaisee etenemistä ja suhtautumista

Esimerkki: essee

Ensimmäisessä virkkeessä on jäsentävää metatekstiä, joka johdattaa ja kertoo esseiden rakenteesta.

*Käsittelen tässä esseessä akateemista kirjoittamista osana opiskelijan harjoiteltavia taitoja. **Kniivilä, Lindblom-Ylänne ja Mäntynen (2017, 17) näkevät** kirjoittamisen tärkeänä osana tiedeyhteisössä toimimista. **A** kirjoittaminen mahdollistavat vuorovaikutuksen sekä omassa tiedeyhteisössä että myös muissa (Kniivilä ym. 2017, 17; Vilkkä 2020, 19). **Opiskelijat pääsevät opinnoissaan jo osaksi omaa tiedeyhteisöään, joten akateemisen kirjoittamisen harjoittelemisen on tärkeässä roolissa opintojen aikana.** Vaikka kirjoittamista pidetään tiedeyhteisössä välttämättömänä taitona, se ei tee siitä vielä helppoa (Kniivilä ym. 2017, 17). **Vilkkä (2020, 19) määrittelee** kirjoittamisen sisältävän paitsi tiedon välittämistä myös oman paikan etsimistä yhteisössä. **Sekä Kniivilä ja muut (2017, 17) että Vilkkä (2020, 19) toteavat myös** luovan ajattelun ja itseilmaisun olevan osa kirjoittamista. **Kirjoittaminen ei näytä olevan kovin yksiselitteinen taito, vaan se pitää sisällään useita ulottuvuuksia.***

Kokoava metateksti kappaleen välissä sitoo aiemmin esitettyä asiaa yhteen tulevan kanssa.

Viimeisessä virkkeessä tekstiä arvottavaa metatekstiä, joka kokoaa kappaleen asiaa.

Esimerkki metatekstistä

Metatekstillä osoitetaan eri lähteiden samansuuntaista näkemystä.

Bahtin (1986) ja Labov (1972) ovat edellä mainittujen tutkijoiden lisäksi vaikuttaneet tekstilajin rakenteen tutkimusperinteeseen ensimmäisten joukossa. Bahtinin (1986) mukaan pystymme tunnistamaan tekstilajeja niille ominaisen rakenteen perusteella. Vaikka Bahtin (1986) näkeekin tekstilajin rakenteen olevan keskeisessä osassa, hän ei kuitenkaan esitä mallia rakenteen analysointiin. Labov (1972) puolestaan tarjosi mallin suullisen kertomuksen rakenteen analyysiin. Jo hänen mallissaan otettiin huomioon se, että tekstit koostuvat rakenneosista, joilla on omat funktionsa ja näin ollen kielellinen ilmaisuusakin. (Mts. 362–370.)

--

Myös Swales (1990) ja Bhatia (1993) ovat analyseissaan huomanneet, että tekstilajit rakentuvat välttämättömien ja valinnaisten rakenneosien järjestäytymisen avulla. Lisäksi Eggins ja Martin (1997) sekä Paltridge (1997) ovat hyödyntäneet joissain määrin rakenteen näkökulmaa tekstilajitutkimuksissaan. Egginsin ja Martinin mukaan tekstilajille olennaista on sen päämäärä, joka säätelee tekstin rakentumista. Paltridge sen sijaan Swalesin ja Bhatian tavoin korostaa diskurssiyhteisön merkitystä tekstin rakenteen rinnalla. (Mäntynen 2006, 44.) Voidaan siis todeta, että tekstilajitutkimuksessa rakennenäkökulma on melko olennainen, vaikka se ei olisikaan analyysin pääosassa.

Esimerkki metatekstistä

Metatekstillä osoitetaan eri lähteiden samansuuntaista näkemystä.

Metateksti viittaa aiemmin mainittuun välttämättä toiston.

Bahtin (1986) ja Labov (1972) ovat edellä mainittujen tutkijoiden lisäksi vaikuttaneet tekstilajin rakenteen tutkimusperinteeseen ensimmäisten joukossa. Bahtinin (1986) mukaan pystymme tunnistamaan tekstilajeja niille ominaisen rakenteen perusteella. Vaikka Bahtin (1986) näkeekin tekstilajin rakenteen olevan keskeisessä osassa, hän ei kuitenkaan esitä mallia rakenteen analysointiin. Labov (1972) puolestaan tarjosi mallin suullisen kertomuksen rakenteen analyysiin. Jo hänen mallissaan otettiin huomioon se, että tekstit koostuvat rakenneosista, joilla on omat funktionsa ja näin ollen kielellinen ilmaisunsakin. (Mts. 362–370.)

--

Myös Swales (1990) ja Bhatia (1993) ovat analyseissaan huomanneet, että tekstilajit rakentuvat välttämättömien ja valinnaisten rakenneosien järjestäytymisen avulla. Lisäksi Eggins ja Martin (1997) sekä Paltridge (1997) ovat hyödyntäneet joissain määrin rakenteen näkökulmaa tekstilajitutkimuksissaan. Egginsin ja Martinin mukaan tekstilajille olennaista on sen päämäärä, joka säätelee tekstin rakentumista. Paltridge sen sijaan Swalesin ja Bhatian tavoin korostaa diskurssiyhteisön merkitystä tekstin rakenteen rinnalla. (Mäntynen 2006, 44.) Voidaan siis todeta, että tekstilajitutkimuksessa rakennenäkökulma on melko olennainen, vaikka se ei olisikaan analyysin pääosassa.

Esimerkki metatekstistä

Metatekstillä osoitetaan eri lähteiden samansuuntaista näkemystä.

Metateksti viittaa aiemmin mainittuun välttämättä toiston.

Bahtin (1986) ja Labov (1972) ovat edellä mainittujen tutkijoiden lisäksi vaikuttaneet tekstilajin rakenteen tutkimusperinteeseen ensimmäisten joukossa. Bahtinin (1986) mukaan pystymme tunnistamaan tekstilajeja niille ominaisen rakenteen perusteella. Vaikka Bahtin (1986) näkeekin tekstilajin rakenteen olevan keskeisessä osassa, hän ei kuitenkaan esitä mallia rakenteen analysointiin. Labov (1972) puolestaan tarjosi mallin suullisen kertomuksen rakenteen analyysiin. Jo hänen mallissaan otettiin huomioon se, että tekstit koostuvat rakenneosista, joilla on omat funktionsa ja näin ollen kielellinen ilmaisuusakin. (Mts. 362–370.)

Metateksti osoittaa vastakkaista näkemystä aiempaan.

Myös Swales (1990) ja Bhatia (1993) ovat analysoissaan huomanneet, että tekstilajit rakentuvat välttämättömien ja valinnaisten rakenneosien järjestäytymisen avulla. Lisäksi Eggins ja Martin (1997) sekä Paltridge (1997) ovat hyödyntäneet joissain määrin rakenteen näkökulmaa tekstilajitutkimuksissaan. Egginsin ja Martinin mukaan tekstilajille olennaista on sen päämäärä, joka säätelee tekstin rakentumista. Paltridge sen sijaan Swalesin ja Bhatian tavoin korostaa diskurssiyhteisön merkitystä tekstin rakenteen rinnalla. (Mäntynen 2006, 44.) Voidaan siis todeta, että tekstilajitutkimuksessa rakennenäkökulma on melko olennainen, vaikka se ei olisikaan analyysin pääosassa.

Esimerkki metatekstistä

Metatekstillä osoitetaan eri lähteiden samansuuntaista näkemystä.

Metateksti viittaa aiemmin mainittuun välttämättömien.

Bahtin (1986) ja Labov (1972) ovat edellä mainittujen tutkijoiden lisäksi vaikuttaneet tekstilajin rakenteen tutkimusperinteeseen ensimmäisten joukossa. Bahtinin (1986) mukaan pystymme tunnistamaan tekstilajeja niille ominaisen rakenteen perusteella. Vaikka Bahtin (1986) näkeekin tekstilajin rakenteen olevan keskeisessä osassa, hän ei kuitenkaan esitä mallia rakenteen analysointiin. Labov (1972) puolestaan tarjosi mallin suullisen kertomuksen rakenteen analyysiin. Jo hänen mallissaan otettiin huomioon ollen kielellinen ilmaisunsakin. (Mts. 362–370.)

Metatekstillä osoitetaan samansuuntaista näkemystä edelliseen väittämään.

Metateksti osoittaa vastakkaista näkemystä aiempaan.

Myös Swales (1990) ja Bhatia (1993) ovat analyseissaan huomanneet, että tekstilajit rakentuvat välttämättömien ja valinnaisten rakenneosien järjestäytymisen avulla. Lisäksi Eggins ja Martin (1997) sekä Paltridge (1997) ovat hyödyntäneet joissain määrin rakenteen näkökulmaa tekstilajitutkimuksissaan. Egginsin ja Martinin mukaan tekstilajille olennaista on sen päämäärä, joka säätelee tekstin rakentumista. Paltridge sen sijaan Swalesin ja Bhatian tavoin korostaa diskurssiyhteisön merkitystä tekstin rakenteen rinnalla. (Mäntynen 2006, 44.) Voidaan siis todeta, että tekstilajitutkimuksessa rakennenäkökulma on melko olennainen, vaikka se ei olisikaan analyysin pääosassa.

Sidossana vs. metateksti

Sidossana itsessään ei ole metatekstiä, mutta toisinaan se voi toimia metatekstin keinona.

Sidossanoja, mutta ei metatekstiä

*Työsuhteen alussa odotukset ovat useimmiten korkealla **niin** työntekijä-**kuin** työnantajapuolellakin.*

*Mittaajan tulee tuntea mittalaitteet ja niiden toimintaperiaatteet **sekä** tekijät, jotka vaikuttavat mittauksiin.*

***Mitä** aikaisemmassa vaiheessa ylikuormittumisen riskit tunnistetaan, **sitä** paremmin voidaan vähentää **myös** työstressin pahenemista ja parantaa työkykyisyyttä. (Juvani 2018, 6.)*

Vrt.

Sidossanoja, jotka toimivat metatekstinä

***Niin** Heikkinen ja Lehto (2017, 3, 15) **kuin** Aronpuro (2019, 6) korostavat oikeanlaisen oppimisympäristön tärkeyttä, jotta lapsen osallistuminen koulun toimintoihin olisi onnistuvaa.*

***Sekä** Heikkinen ja Lehto (2017, 3, 15) **että** Aronpuro (2019, 6) korostavat...*

***Myös** Heikkinen ja Lehto (2017, 3, 15) toteavat, että... **Kuitenkin** Aronpuro (2019, 6) korostaa...*

Lähteet

Kniivilä, S., Lindblom-Ylänne, S. & Mäntynen, A. 2017. Tiede ja teksti: Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Helsinki: Gaudeamus.

Kortetjärvi-Nurmi, S. & Murtola, K. 2015. Areena. Yritysviestinnän käsikirja. Helsinki: Edita.

Kuitunen, H. & Sievänen, E. 2018. Metateksti tieteellisen tekstin rakennusaineena. Video. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kielikeskus. Julkaistu 3.9.2018. Viitattu 3.9.2022.

<https://moniviestin.jyu.fi/ohjelmat/erillis/kielikeskus/kirjoitusviestinta/kirjoitusviestinnan-opetusvideot/metateksti-tieteellisen-tekstin-rakennusaineena/recording-03-09-2018-14.3>.

Lampinen, A. 2006. Metateksti. Verkko-oppimissivusto. Kirjoittajan ABC -kortti. Suomen virtuaalikeskuksen osaamishanke 2003 -2006. Viitattu 27.9.2022.

https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/tekstinhuolto/tekstin_rakenne/metateksti/metateksti/.

Strellman, U. & Svinhufvud, K. 2020. Kupliva kirjoittaminen. Iloa ja tehoa työelämän teksteihin. Helsinki: Art House.